

בס"ד, ב' ניסן התשפ"ה

סנהדרין דף ק"ד – מעלת הלגימה, עולם הבא של מלכים רשעים, ופרשנות מגילת איכה

שאלות:

1. איך נביא בעל הצליח לקבל נבואה אמיתית?

מעלת הלגימה והכנסת אורחים

בסוף הדף הקודם, אגב דיון במיכה, רבי יוחנן אמר שהלגימה מרחקת את הקרובים - כמו עמון ומואב שרחקם המקום מלבוא בקהל בגלל שלא קידמו את ישראל בלחם ובמים.

הלגימה גם מקרבת את הרחוקים - כמו יתרו, שבזכות שאמר לבנותיו "קראן לו ויאכל לחם", זכו צאצאיו לשבת בלשכת הגזית בסנהדרין.

רבי יוחנן גם אמר שהלגימה מעלימה עיניים מן הרשעים - כמו ממיכה שלא מנו אותו בין ההדיוטות שאין להם חלק לעולם הבא כי פיתו מצויה לעוברי דרכים.

הלגימה גם משרה שכינה על נביאי הבעל - כמו שקרה עם הנביא הזקן חברו של עדו הנביא, שאף שהיה נביא שקר והטעה את עדו, זכה לנבואה אמיתית בזכות שהאכיל אותו.

ושגגת הלגימה עולה זדון - שאפילו שגגה בענייני לגימה יכולה לגרום לעונש חמור, כמו שאמר רב יהודה בשם רב שאילו הלווה יהונתן לדוד שתי ככרות לחם כשברח משאול, לא הייתה נהרגת נוב עיר הכהנים ולא היו נהרגים שאול ובניו.

2. מה הכוונה במה שנאמר לישעיהו "צא לקראת אחז... אל מסילת שדה כובס"?

המלכים שאין להם חלק לעולם הבא

הגמרא ממשיכה את הדיון מדוע מלכים רשעים מסוימים לא נמנו בין אלו שאין להם חלק לעולם הבא:

למה לא מנו את אחז? רבי ירמיה בר אבא אומר: מפני שהיה בין שני צדיקים - יותם אביו וחזקיהו בנו. רב יוסף אומר: מפני שהיה לו בושת פנים מישעיהו, שכיסה פניו כשעבר לידו. יש מפרשים שהפך כלי של כובסים על ראשו כדי שלא יכירו ישעיהו. (וזה מה שכתוב "צא נא לקראת אחז... אל מסילת שדה כובס").

למה לא מנו את אמון? מפני כבודו של יאשיהו בנו.

אם ככה למה כן מנו את מנשה? הגמרא מסבירה: שהבן מזכה את אביו, אבל האב חזקיהו לא מזכה את בנו. שנאמר "ואין מידי מציל" - אין אברהם מציל את ישמעאל, ואין יצחק מציל את עשו. לאור זאת, הגמרא מבינה שגם את אחז לא מנו מפני כבודו של חזקיהו בנו ולא מפני אביו.

למה לא מנו את יהויקים? בגלל המעשה שסיפר רבי חייא ברבי אבויה על גולגולתו של יהויקים שהיה כתוב עליה "זאת ועוד אחרת", ויהויקים נענש שהגולגולת גם לא נקברה וגם נשרפה. הגמרא מביאה את הסיפור בפירוט כמו שראינו אותו לעיל בדף פ"ב.

3. האם יש הכנסת אורחים שלילית?

הכנסת אורחים שלילית

בברייתא **רבי שמעון בן אלעזר** אומר: בשביל שאמר חזקיהו "הטוב בעיניך עשיתי" (ששיבח את עצמו), הוא נענש ואמר "מה אתה ירפא ד' לי ואעלה בית ד'" (כשישעיהו בישר לו שהוא יתרפא, הוא ביקש את מהקדוש ברוך הוא וזה עונש). ובגלל שביקש אות, נענש ואכלו נכרים על שולחנו (שלוחי מרודך בלאדן שהביאו לו מנחה). ובגלל שאכלו נכרים על שולחנו, נענש וגרם גלות לבניו. (שעבירה גוררת עבירה)

זה מסייע לדברי **חזקיהו** שאמר: כל המזמן עובד כוכבים לתוך ביתו ומשמש עליו (כמו אשתו של חזקיהו שמזגה יין לשלוחים), גורם גלות לבניו.

מה זה "בית נכתה" שהראה חזקיהו לשליחים? **רב** אומר: אשתו השקתה עליהם (מזגה להם יין בעצמה) והיא נקראת בית נכתה מלשון נכה בגלל שהיא פחתה מצלעו של האיש. **שמואל** אומר: בית גנזיו הראה להם. **רבי יוחנן** אומר: זיין אוכל זיין הראה להן (כלי ברזל שחזק יותר ושובר כלי ברזל אחר).

4. האם יש יתרון להשיא בחורה מבוגרת לבחור צעיר יותר?

סיבות החורבן ופירוש מגילת איכה

רבא אומר בשם **רבי יוחנן**: מדוע לקו ישראל באיכה שהפרקים של מגילת הקינות פותחים במילה איכה? מפני שעברו על שלושים ושש כריתות שבתורה. ("איכה" בגימטריה = 36).

רבי יוחנן אומר: מדוע לקו באל"ף ב"ת (מגילת איכה מסודרת לפי א"ב)? מפני שעברו על התורה שניתנה באל"ף ב"ת.

"ישבה בדד" - **רבא** אומר בשם **רבי יוחנן**: הקב"ה אמר "אני אמרתי וישכן ישראל בטח בדד", עכשיו יהיה בדד מושבם" (פעם היו בבדידות מעלה מתוך בטחון, עכשיו בבדידות פחיתות כי נמאסו).

"העיר רבתי עם" - (הרבה עם) **רבא** אומר בשם **רבי יוחנן**: שהיו משיאין קטנה לגדול וגדולה לקטן כדי שיהיו להם הרבה בנים (כי שכבת זרע של קטן אינה מבושלת ואינה מזריעה מהר כשל גדול, וכן רחם של קטנה אינה קולטת מהר כשל גדולה, ולא מדובר על זקנים או זקנות).

"היתה כאלמנה" - **רב יהודה** אומר בשם **רב**: "כאלמנה" ולא אלמנה ממש, אלא כאישה שבעלה במדינת הים ודעתו לחזור (כך הקב"ה ישוב כשעם ישראל יחזור בתשובה).

"רבתי בגוים שרתי במדינות" - **רבא** אומר בשם **רבי יוחנן**: כל מקום שהולכים, נעשים שרים לאדוניהם. והגמרא מביאה דוגמה לכך במעשה בשני יהודים שנשבו, וניחשו נכון על גמל שראו בדרך וסימניו המיוחדים. כשהשבאי שמע חכמתם, ומצא שדבריהם נכונים. בא ונשקם על ראשם, הביאם לביתו, עשה להם סעודה גדולה, היה מרקד לפניהם ואמר: "ברוך שבחר בזרעו של אברהם ונתן להם מחכמתו, ובכל מקום שהולכים נעשים שרים לאדוניהם", ופטרם לשלום.

5. האם לירושלים היה פרוטקציה לעומת סדום?

פרשנות נוספת למגילת איכה

הגמרא ממשיכה לבאר את מגילת איכה:

"בכה תבכה בלילה" - **רבה** אומר בשם **רבי יוחנן**: שתי בכיות, אחת על מקדש ראשון ואחת על מקדש שני. "בלילה" - על עסקי לילה של תשעה באב, כמו בכיית המרגלים. אמר הקב"ה: "אתם בכיתם בכייה של חינום, ואני אקבע לכם בכייה לדורות".

עוד טעמים ל"בלילה": שקול הבוכה בלילה נשמע יותר, שכוכבים ומזלות בוכים עמו ומרחמים עליו, ושהשומע קולו בוכה כנגדו (כי בלילה הקול יותר ברור). ומעשה באישה שכנת **רבן גמליאל** שבכתה על בנה בלילה, וגרמה ל**רבן גמליאל** לבכות עד שנשרו ריסי עיניו, והוציאה משכונתו.

"ודמעתה על לחיה" - **רבא** אומר בשם **רבי יוחנן**: כאישה שתמיד בוכה על בעל נעוריה. ומהפסוק "היו צריה לראש" לומד שכל המיצר לישראל נעשה ראש. וכל המציק לישראל לא נעשה עיף (הקב"ה נותן לו כח כדי שישראל לא יהיו נכנעים ביד שפל).

"לא אליכם כל עוברי דרך" - ירמיה התאונן לפני בני עשרת השבטים שלא גלו ואמר שלא יבוא עליהם דבר זה. מכאן שקובלנה מהתורה, שכשאדם קובל צערו לאחר, יאמר לו "לא יבוא עליך".

רב עמרם אומר בשם **רב**: ירושלים אומרת שנעשתה כעוברי על דת כמו סדום, ששלח על שניהם אש. **הגמרא שואלת**: וכי יש משוא פנים? והרי חטא ירושלים גדול מסדום, "ויגדל עון בת עמי מחטאת סדום"! **רבא מתרץ בשם רבי יוחנן**: שפורענות ירושלים הייתה גדולה יותר - בסדום "לא טעמו טעם עוני", בירושלים "נשים רחמניות בשלו ילדיהן".

"סלה כל אבירי" - פסל את האבירים כמטבע שנפסל. "פצו עליך פיהם" - הקדים פ"א לעי"ן במגילת איכה, כי המרגלים דיברו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם. "אוכלי עמי אכלו לחם" - הכותים במה שגוזלים מישראל טועמים טעם לחם, ושאינם גוזלים - לא. "ד' לא קראו" - לפי **רב** אלו דיינים שמטים משפט, ולפי **שמואל** מלמדי תינוקות רשלניים. בגלל העוונות שלהם לחם עמי היה למאכל לאויביו.

6. האם דואג ודוד יהיו חברים בעולם הבא?

המלכים והרשעים יש להם חלק לעולם הבא?

רב אשי אומר: שאנשי כנסת הגדולה הם שמנו את המלכים והדיוטות שאין להם חלק לעולם הבא.

רב יהודה אומר בשם **רב**: ביקשו למנות גם את שלמה המלך. באה דמות דיוקנו של דוד אביו ואש מן השמים, אבל לא השגיוחו. יצאה בת קול ואמרה: "חזית איש מהיר במלאכתו" - מי שהקדים בית המקדש לביתו, לפני מלכים יתיצב (בגן עדן) ולא לפני חשוכים (בגיהנום).

יצאה בת קול ואמרה: "הַמְעַמְךָ יִשְׁלַמְנָה ... כִּי אַתָּה תִבְחַר וְלֹא אֲנִי וְמֵה יִדְעַתְּ דְבָר" - וכי עליכם לשלם תשלומי עונשו לאדם שאתם נמאסים בו בשלמה? וכי הבחירה תלויה בכם ולא בי?

דורשי רשומות אומרים: כולם באים לעולם הבא - אחאב, מנשה, ירבעם, אחיתופל, גחזי, דואג.

ומלאכי השרת שאלו: אם יבוא דוד ויטען נגד חלק דואג ואחיתופל בעולם הבא, מה תעשה? ענה הקב"ה: עלי לעשותם רעים זה לזה - הקב"ה יפייס את דוד ויעשה אותו ושונאיו חברים בעולם הבא.